

בג"ץ אסר בצו ביניים את השימוש ב"נוהל שכן" חיילי צה"ל השתמשו בחוקר בצלם כ"מגן אנושי" בכפר טובאס

צילום ארכיון: רויטרס

חייל צה"ל ירה למוות בעציר

ממרחק של מטרים ספו- רים. לדברי הקצין, ג'בור כנראה חכך את האזיקים מאחוריו, הצליח להשתח- רר מהם וכשאישי השבי"כ סיים את החקירה, פרץ בריצה מהירה. עוד הוסיף הקצין כי הירי על ג'בור נעשה על-פי נוהלי הפתיחה באש: "קראנו לו לעצור... רדפנו אחריו... ירינו לרגליים והחטאנו. אחרי כ-250 מטר התקרבה אליו החוליה. אני עצמי יריתי ופגעתי בצוואר... הוא לא נמצא מת ליד ביתו אלא במרחק".

חוקר בצלם שביקר במקום למחרת האירוע הבחין בכתם הדם על הארץ במרחק של כמה עשרות מטרים בלבד מהבית. עובדה זו סותרת את גרסת הקצין, לפיה התנהל מרדף של כ-250 מטר. עוד מוטל בספק כי לג'בור היה די זמן לחכוך את אזיקיו עד שהשתחרר מהם.

אף על פי שאין לבצלם אפשרות לקבוע אם ג'בור אכן ניסה לברוח, ברור כי חייל צה"ל ירה בו למוות כשהיה במשמורת ולמרות שלא סיכן את חייו. הדבר מנוגד הן לחוק הישראלי והן למשפט הבינלאומי, הקובעים שהצבא נושא באחריות לחיי העציר.

אמנת ג'נבה הרביעית קובעת כי בכל מקרה בו מת עציר מוות בלתי טבעי, מוטלת על הרשויות החובה לחקור את האירוע, כולל גביית עדויות מעדי ראיה, ובמידת הצורך לנקוט צע- דים נגד האחראים ולהע- מידם לדין. בצלם פנה לפרקליטות הצבאית בד- רישה לעשות כן.

ב-2 באוגוסט לפנות בוקר הגיע כח צה"ל לכפר סאלם שבמחוז שכם, כדי לעצור את המבוקש אמג'ד ג'בור. מעדויות שגבה בצלם מעדי ראיה שנכחו במקום מת- ברר כי החיילים השתמשו ב"נוהל שכן" (ר' כתבה מימין) כדי להוציא את ג'בור מביתו. החיילים תפ- סו עמדות כשחלקם מכוו- נים את נשקם על דלת וחלון הבית. כשיצא ג'בור מהבית דרשו החיילים מה- שכן, רידא א-שתייה להת- רחק ממנו. הם הורו לג'בור להתפשט ולהסתובב כשי- דיו מורמות, כדי לוודא שאינו נושא נשק. לאחר מכן הם דרשו ממנו להת- לבש בחזרה ואחד החיילים התקרב אליו וכפת את ידיו מאחור באזיקי פלסטיק.

החיילים, שרצו לערוך חי- פוש בבית של ג'בור, דרשו מא-שתייה לגשת שוב לבית ולהורות לאישתו ראג'ה ולילדיו לצאת. לדב- רי עדי הראייה, החיילים הובילו את ג'בור, כבול הידיים, לעבר ג'יפ כולל וג'יפ צבאי, שעמדו במרחק של כשישים מטר מהבית. ואז נשמעה יריה. ג'בור נפל והחיילים התקבלו סביבו. א-שתייה סיפר ששמע את אחד החיילים צועק שהוא לא הורה להרוג את ג'בור אלא לפגוע בו בלבד.

קצין שהתראיין בעילום שם לעיתון "הארץ" טען שהוא זה שהרג את ג'בור. לטענתו, ג'בור נורה לאחר שניסה לברוח. הוא טען כי ידיו של ג'בור נכפתו באזיקי פלסטיק ושהוא נחקר על ידי איש שבי"כ כשגבו אל קיר וחיילים מכוונים אליו כלי נשק

עלי דראר'מה: "ראיתי מיניבוס נכנס לש- כונה. ירדו ממנו כעשרה חיילים שירו באוויר ונכנסו לאחד הבתים. ראיתי גם כעשרה ג'יפים צבאיים. הוצאתי את מצלמת הוי- דאו וצילמתי את החיילים שצרו על הבית. שמעתי קולות של ירי וצעקות. "החיילים עברו בין הבתים ובשלב מסוים דפקו בדלת ביתה של אחותי, בנה, נידאל, ואחי יונס פתחו את הדלת. החיילים דרשו מהם להוריד את החולצות ולהסתובב.

"הוא אמר שאם לא אפתח את הבית, הוא יהרוס אותו באמצעות הבולדוזר"

"אחד החיילים דרש ממני לפתוח את דלת ביתו של נידאל. הוא אמר שאם לא אפתח את הבית, הוא יהרוס אותו באמצעות הבולדוזר. בלית ברירה, ביקשתי מבן השכנים שיעלה לגג ויפתח את דלת הבית, שהיה נעול. החייל דרש ממני להיכנס לבית ולפתוח את כל הדלתות והחלונות. הוא הורה לי: 'חזור באותה דרך ואל תחליף את החולצה או תיקח משהו מהבית כשא- תה יוצא, אחרת נירה בך'. פחדתי מאוד. לא היתה לי ברירה ועשיתי כדבריו. כשיצאתי החיילים הושי- בו אותי שוב עם שאר התושבים.

"השתחנתי בפני החיילים שירשו לנו להכניס את התינוקות שלנו לבית, אבל החייל סירב ואמר שזאת לא הבעיה שלו. "ראיתי חיילים נושאים מישהו באלונקה וזורקים אותו כמו שזורקים אשפה. לא זיהיתי אותו כי היינו רחוקים. הנחתי שזה אחד המבוקשים שהצבא חיפש. "כשהחיילים התחילו לע- זוב, ביקשתי מאחד מהם לחזיר לי את מצלמת הוידאו והצבעתי על החייל שלקח את המצלמה. אחר כך, הוא סיפר לי שהוא ביקש ממנו אבל אף אחד לא מקשיב לו.

"כשהחיילים הלכו חיפשנו את נידאל. חשבנו שהוא כלוא באחד הקראוונים. בהמשך הערב הודיעו לי מבצלם שדובר צה"ל מסר שנידאל נהרג".

עליו יתר נידאל הגיע אליו הביתה ודפק בדלת בכך. הדפיקות הבהילו את התינוקות שלי שהתחילה לבכות ולצעוק. כשפתחתי את הדלת הוא אמר לי: 'יודי, החיילים דרשו שאד- פוק על הדלתות בכח, אחר- רת יירו בך'.

"מאוחר יותר נידאל הגיע אליו הביתה ודפק בדלת בכך. הדפיקות הבהילו את התינוקות שלי שהתחילה לבכות ולצעוק. כשפתחתי את הדלת הוא אמר לי: 'יודי, החיילים דרשו שאד- פוק על הדלתות בכח, אחר- רת יירו בך'.

"מאוחר יותר נידאל הגיע אליו הביתה ודפק בדלת בכך. הדפיקות הבהילו את התינוקות שלי שהתחילה לבכות ולצעוק. כשפתחתי את הדלת הוא אמר לי: 'יודי, החיילים דרשו שאד- פוק על הדלתות בכח, אחר- רת יירו בך'.

"לך תזדיין אתה ובצלם שלך. אין זכויות אדם במדינת ישראל"

"משפחתי ואני יצאנו אל מחוץ לבית. לקחתי איתי את מצלמת הוידאו ושלו- שה טלפונים ניידים. לבש- תי חולצה של בצלם והזד- התי בפני החיילים כחוקר הארגון. הם עיינו בתעודת הזהות שלי ובתעודת החו- קר של בצלם. הסברתי לא- חד החיילים שזה ארגון ישראלי לזכויות האדם. הוא מצידו השיב לי בגסות 'לך תזדיין אתה ובצלם שלך. אין זכויות אדם במדינת ישראל. אתם שולחים אנשים כדי לפוצץ אוטובוסים בישראל ואחר כך אומרים זכויות אדם'.

"חמשת החיילים האחרים צחקו ולעגו לי ואחד מהם דרש ממני להוציא את הקלטת ממצלמת הוידאו. הם החרימו אותה, את המצלמה, את התעודות שלי ואת מכשירי הטלפון. "חייל הורה לי להוריד את החולצה ולהסתובב כמה פעמים. הוא אמר: 'זכויות אדם' וצחק. לאחר מכן,

ביום א' נתן בג"ץ צו ביניים האוסר על צה"ל להשתמש ב"נוהל שכן" עד לדיון בנושא. הצו ניתן בעקבות דרישתם של שבעה ארגוני זכויות האדם, בהם בצלם, לאחר שהשבוע שעבר נהרג נידאל אבו מוח'סן, 19, שצה"ל השתמש בו כ"מגן אנושי" כדי להוציא מבו- קש מהבית בו שהה בטו- באס, שבמחוז שכם.

צה"ל אינו מכיר בכך ש"נוהל שכן" הופך אזרחים פלסטינים ל"מגינים אנושיים"

אתמול התקבלה במשרדי בצלם תגובת דובר צה"ל לאירוע. לפי צה"ל, אבו- מוח'סן "נורה על-ידי אחד המחבלים שהתבצרו במב- נה". הדובר אמנם מביע צער על מותו של אבו מוח'סן, אולם טוען כי "חיילי צה"ל לא נכנסו למבנה עמו ולכן אין שחר לטענות כי מדובר ב'מגן אנושי'.

אין זה משנה אם חיילי צה"ל ליוו את אבו מוח'סן אל תוך הבית. גם אין זה משנה אם לא היו אלה החיילים שירו בו. בניגוד לעמדת צה"ל, השימוש באבו מוח'סן נעשה במטרה להגן על חיי החיילים ומכאן ששימש כ"מגן אנושי". מפקד הכח סיכן במודע את חייו של אבו מוח'סן והאחריות על מותו מוטלת על צה"ל.

חוקר בצלם עלי דראר'מה הוא דודו של אבו מוח'סן. דראר'מה נכח בארוע. הוא ניסה לתעד את המתרחש, אולם לאחר שהזדהה בפני החיילים כחוקר בצלם, השתמשו גם בו כ"מגן אנו- שיי". בנוסף, הם החרימו לו את מצלמת הוידאו וקלטת בה תיעד את תחילת האירוע, כפתו אותו ועיכבו אותו לזמן ממושך. למרות פניות חוזרות ונשנות, צה"ל לא השיב לבצלם עד עתה את המצלמה ואת הקלטת, בתואנה שהן נמ- צאות בבדיקה. להלן קטעים מעדותו של